

หน่วยที่ 2

ประวัติศาสตร์ของจังหวัดสระแก้ว

นางสาวฐิติมา มีช้าง

ครูชำนาญการ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

หน่วยที่ 2

ประวัติศาสตร์ของจังหวัดสระแก้ว

นางสาวฉัตรทิพย์ มีช้าง

ครูชำนาญการ

วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

สระแก้วเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงตอนบนของประเทศไทย ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นดินแดนที่มีร่องรอยของการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยโบราณที่ปรากฏเป็นหลักฐานให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา ตั้งแต่ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งสระแก้วเป็นจังหวัด

เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2536 โดยแยกอำเภอเมืองสระแก้ว อำเภอกลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภอรัษฎาประเทศ ออกจากการปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี อนึ่ง เมื่อได้พิจารณาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แล้ว พบว่าจังหวัดสระแก้วมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์มายาวนานกว่า 4,000 ปี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากความเจริญเติบโต สถานการณ์บทบาทของบ้านเมือง มีเหตุการณ์สำคัญ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จึงมีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี กล่าวถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอย่างมากมาย

การตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

ชนเผ่าดั้งเดิม

ชนเผ่าขอม มอญ ละว้า ชนเผ่าขอม

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว

ชาวจีน – ชาวยุวน

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในจังหวัดสระแก้ว พบว่ากลุ่มชนเผ่าดั้งเดิม ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในยุค 4,000 ปีล่วงมาแล้ว ในส่วนที่เป็น พวกที่ไม่สามารถพัฒนาตนเองก็จะถูกพวก ขอมซึ่งเข้ามาภายหลังขับไล่ไปอยู่แห่งอื่น ส่วนพวกที่พัฒนาตนเองได้ ก็ผสมผสาน กลมกลืนไปในที่สุด ส่วนพวกมอญ ละว้า ไช่ ได้ถูกกลืนไปจากพื้นที่ของ จังหวัดสระแก้วเช่นกัน ปัจจุบันจังหวัด สระแก้ว มีกลุ่มชาวไทยใช้วัฒนธรรมอีสาน มากที่สุดในชาติพันธุ์อื่น ๆ ดูได้จากวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ในจังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่เป็นศิลปวัฒนธรรมประเพณีของ ชาวไทยในวัฒนธรรมอีสาน

นางสาวจิตติมา มีช้าง
ครูชำนาญการ
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

นางสาวฐิติมา มีช้าง
ครูชำนาญการ
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

เมืองสระแก้วสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (3,000 ปีก่อนคริสตกาล – คริสต์ศักราช 100)

จากการค้นพบ โบราณวัตถุที่บ้าน โศกมะกอก ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ และที่ตำบลสระขวัญ ตำบลท่าแยก ตำบลโคกปี่ฆ้อง อำเภอเมืองสระแก้ว โบราณวัตถุที่ค้นพบและยืนยันการตั้งหลักแหล่งของชุมชนมาตั้งแต่ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล จนถึง ค.ศ. 100 ก็คือภาชนะดินเผาเนื้อทรายเผาด้วยอุณหภูมิต่ำ โครงกระดูกมนุษย์ ค้างภาพที่ 2.4 ชั้นโท หม้อ จาน ทำด้วยดินเผา ส่วน โบราณวัตถุ ที่มีอายุระหว่าง 500 ปีก่อนคริสตกาล ถึง ค.ศ.100 ที่ค้นพบ ได้แก่ ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินคานาเลียนที่อำเภอเขาฉกรรจ์ กำไลสำริดและเครื่องปั้นดินเผาที่มีลายเชือกทาบ ที่อำเภอเมืองสระแก้ว โบราณวัตถุดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงสถานะและบทบาทของมนุษย์ในสมัยนั้น การที่ได้คิดประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ไว้ในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีฝังศพ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยเจนละ ซึ่งอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 – 13 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 14 มนุษย์ในยุคนี้ได้มีการรวมตัวกันเป็นหน่วยทางการเมืองของกลุ่มชนที่รวมเรียกว่า “ชาวกัมพู” มีจุดเริ่มต้นการตั้งถิ่นฐานเกิดเป็นชุมชนบ้านเมืองที่เก่าแก่ที่สุด อยู่ทางตอนเหนือของกลุ่มน้ำชี ในขณะที่ประชากรบางส่วนแถบใกล้ทะเลหรือในเส้นทางคมนาคมมีโอกาสได้รับอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมทั้งจากอินเดียและจาม กลุ่มชนที่เจริญกว่าทางด้านวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ถ่ายทอดอารยธรรม อันเห็นได้ชัดจากคติความเชื่อและรูปแบบทางศิลปะซึ่งมีอิทธิพลของอินเดียและจามปนกัน แพร่ขยายเข้าสู่อีสาน แถบอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดอุบลราชธานี และบริเวณทะเลสาบของเขมร ซึ่งบริเวณดังกล่าวได้พบจารึกสัมพันธกษัตริย์องค์สำคัญในสมัยเจนละ คือ พระเจ้าจิตรเสน (มเหศวรมัน) และพระเจ้าอีสานวรมัน (โอรสของพระเจ้าจิตรเสน) โบราณวัตถุที่มีความสำคัญ ของจังหวัดสระแก้ว คือ

1. จารึกช่องสระแจง
2. จารึกเขาน้อย
3. จารึกบ้านกุดแต่
4. จารึกเขารัง

นางสาวฉัฐิมา มีช้าง
ครูชำนาญการ
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

เมืองสระแก้วสมัยธนบุรี (พุทธศักราช 2310 ถึง พุทธศักราช 2325)

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์กรุงธนบุรี เมื่อ พ.ศ.2310 พระมหากษัตริย์แห่งกัมพูชาขณะนั้น คือ พระนารายณ์ราชา ไม่ยอมสวามิภักดิ์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงโปรดให้เจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) และนักองนนท์ไปตีได้เมืองเสียมราฐ และให้พระยาอนุชิตราชา กับพระยาโกษา ธิบดียกทัพไปตีได้เมืองพระตะบองการจัดทัพไปรบกับกัมพูชา คราวนี้มีพระราชดำรัสให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งพระยาอภัยรณฤทธิ์และสมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งพระยาอนุชิตราชายกทัพไปทางเมืองนครราชสีมา ให้พระยาโกษาธิบดียกไปทางเมืองปราจีนบุรี ทัพของพระยาอภัยรณฤทธิ์และพระยาอนุชิตราชาตีได้เมืองเสียมราฐ ส่วนทัพของพระยาโกษาธิบตีได้เมืองปัตบอง

เมืองสระแก้วสมัยรัตนโกสินทร์

พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงเมืองสระแก้วในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น เริ่มต้นจากรัชสมัยรัชกาล ที่ 1 จนกระทั่งถึงรัชกาลปัจจุบัน

1. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พุทธศักราช 2325 ถึง พุทธศักราช 2352)
2. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พุทธศักราช 2352 ถึง พุทธศักราช 2367)
3. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พุทธศักราช 2367 ถึง พุทธศักราช 2394)
4. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พุทธศักราช 2394 ถึง พุทธศักราช 2411)
5. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พุทธศักราช 2411 ถึง พุทธศักราช 2453)
6. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พุทธศักราช 2453 ถึง พุทธศักราช 2468)
7. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พุทธศักราช 2468 ถึง พุทธศักราช 2477)
8. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (พุทธศักราช 2477 ถึง 2489)
9. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (พุทธศักราช 2490 ถึง ปี ปัจจุบัน)

นางสาวฉัฐิมา มีช้าง

ครูชำนาญการ

วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

นางสาวฉัฐติมา มีช้าง
ครูชำนาญการ
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

สรุป

จังหวัดสระแก้วมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมาย รวมทั้งมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อมาตั้งรกราก จนเกิดเป็นแหล่งรวมชาติพันธุ์ที่ยังคงอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดสระแก้ว 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์เขมร ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์ญ้อ ชาติพันธุ์เวียดนาม ชาติพันธุ์ลาว ในปัจจุบัน ความเป็นมาของทุกถิ่นของทุกชาติพันธุ์ ล้วนมีความสำคัญ ที่ล้วนมีความสำคัญให้ชนรุ่นหลังควร ได้ศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักถึงเรื่องราวความเป็นมาอันควรค่าแก่การจดจำ ความรักและสามัคคี นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ ความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ เพื่อรวมความเป็นหนึ่งเดียวของบรรพบุรุษไทย นำมาเป็นบทเรียน และเพื่อสืบสานวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ที่สืบทอดจากชนรุ่นหลังสู่ลูกหลานในปัจจุบัน

ดังนั้น ชนรุ่นหลังต้องทำความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นให้ลึกซึ้ง และศึกษาให้ถี่ถ้วน ล้วนเป็นประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของสังคมทั้งด้านคติ ความเชื่อ ศาสนา เผ่าพันธุ์ จะ ได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์บนความต่าง ความสามัคคี จึงเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อธรรมรงค์ไว้ซึ่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของชาติไทยสืบไป

แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยคำตอบของนักศึกษาจะต้องมีการกรีนนำเข้าสู่เนื้อหา และสรุปเนื้อหา

1. การตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว ได้มีการค้นพบทางโบราณคดี ณ ที่แห่งใด
2. ความเป็นมาของชนเผ่าดั้งเดิมในจังหวัดสระแก้วเป็นอย่างไร
3. ชนเผ่าขอม มอญ ละว้า มีความสำคัญอย่างไรกับจังหวัดสระแก้ว
4. กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสระแก้ว มีอะไรบ้าง มีความเป็นมาอย่างไร
5. จงอธิบายลักษณะการย้ายถิ่นฐาน ลักษณะการประกอบอาชีพที่สำคัญของ ชาวจีนและชาวจีน เพื่อมาตั้ง

รกรากในจังหวัดสระแก้ว จากอดีตถึงปัจจุบัน

6. จงอธิบายประวัติศาสตร์เมืองสระแก้วสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ระหว่าง 3,000 ปีก่อนคริสตกาล - ค.ศ. 100
7. เมืองสระแก้วสมัยเจนละ - ทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-14)
8. เมืองสระแก้วสมัยเมืองพระนคร (พ.ศ. 1345-1763)
9. ทับหลัง ศิลปะเขมรที่ขุดค้นพบในจังหวัดสระแก้วอยู่บริเวณใด จงอธิบายลักษณะทับหลังดังกล่าวมาพอ

สังเขป

10. จงอธิบายลักษณะการปกครองเมืองสระแก้วสมัยรัตนโกสินทร์

